

Teorie sovětské vojenské strategie

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálplukovníka
docenta V. N. Karponova, uveřejněný v sovětském časopise
„Vojennaja mysl“ čís. 10/1979.*

Teorii sovětské vojenské strategie v současné době studujeme jako systém vědeckých znalostí o charakteru válek současné epochy, o způsobech a formách přípravy a vedení válečné činnosti strategického rozsahu a o řízení ozbrojených sil.

Strategie vychází z požadavků vojenské doktríny a čerpá z vojenských, ekonomických a morálně politických možností států. Bezprostředně vyplývá z politiky komunistické strany, sovětské vlády a jí se podřizuje.

Předmětem teorie strategie je hlavní specifická stránka války — ozbrojený zápas a válečná činnost strategického rozsahu a prostředky jejich vedení, tj. ozbrojené síly. Při zkoumání předmětu řídí se marxisticko-leninským učením o válce a armádě, zohledňuje zkušenosti z přípravy a vedení válek, z výstavby ozbrojených sil, zkoumá působení objektivních zákonů ve složitých procesech a jevech války a na tomto základě formuluje principy přípravy a vedení strategické činnosti, zpracovává návrhy na výstavbu a přípravu armády k odražení agrese.

Z předmětu teorie strategie vyplývají **problémy a úkoly**, které řeší. K nim patří:

- určení možného charakteru válek současné epochy, především jejich strategického profilu a charakteristických rysů,
- úkoly ozbrojených sil ve válce a potřebné prostředky k jejich splnění,
- podmínky, formy a způsoby přípravy a vedení ozbrojeného zápasu v celku a operací strategického rozsahu,

- základy využívání druhů ozbrojených sil ve válce a ve strategických operacích,
- řízení ozbrojených sil v míru a ve válce,

— základy strategického zabezpečení činnosti ozbrojených sil,

— požadavky a návrhy na výstavbu armády, přípravu ekonomiky, obyvatelstva a území státu na válku,

— studium strategických názorů pravděpodobného nepřítele, jeho ekonomických a válečných možností, způsobů rozpoutání a vedení války, směry výstavby jeho ozbrojených sil.

Uspořádané a vědecky zdůvodněné názory a zásady v rámci těchto problémů tvoří **hlavní obsah teorie sovětské vojenské strategie**. Protože názory a zásady každého problému vnikají v důsledku vlivu politických, ekonomických a jiných faktorů, které se neustále mění, také obsah strategie se mění. Jeho zásady jsou upřesňovány podle stupně změn vojenskopolitické situace, vojenskoekonomické síly protistojících států (spojeneckých států). Jejich prostředků ozbrojeného zápasu a názorů na vedení války.

Při rozpracování teoretických zásad je nutné vzít v úvahu podřízené postavení vojenské strategie vůči **politice státu**. Taková podřízenost je podmíněna samotnou podstatou války, která je pokračováním politiky násilnými prostředky. V teorii strategie počítáme s tím, že politika formuluje cíl války, vylučuje lidské a materiální zdroje k jejímu vedení, určuje strategické úkoly ozbrojených sil, mobilizuje existující možnosti státu k odražení agrese a vítěznému vedení války.

Politika, která stanoví podstatu a úkoly vojenské strategie, současně bere v úvahu návrhy strategie a využívá výsledků strategických zkoumání při formování vojenské politiky státu. Působení vojenské strategie na politiku se názorněji projevuje v průběhu války, kdy úspěchy ozbrojených sil vytvářejí výhodné podmínky k vedení aktivní zahraniční politiky a naopak, porážky na bojištích komplikují situaci, ve které musí politické vedení působit.

V neméně úzkých vztazích je **strategie a ekonomika**.

Teorie vojenské strategie při rozpracování zásad charakteru soudobé epochy, způsobů a forem vedení ozbrojeného zápasu a rovněž návrhů na výstavbu ozbrojených sil vždy počítá s dosaženou úrovní výroby a s ekonomickými možnostmi státu. Je předurčena k tomu, aby správně zjišťovala mechanismy působení ekonomiky na bojovou praxi vojsk, a to prostřednictvím zavádění nových druhů zbraní a vojenské techniky, aby včas připravovala způsoby vedení bojové činnosti, které odpovídají množství a kvalitě této techniky a morálnímu stavu vojsk.

Vliv teorie vojenské strategie na ekonomiku (opačná spojitost) se projevuje ve vypracovávání určitých návrhů pro ekonomiku v oblasti zabezpečení ozbrojených sil lidskými zdroji, soudobou výzbrojí a jinými materiálními prostředky potřebnými k přípravě a vedení války, požadavků na jejich kvantitu a kvalitu.

Návrhy, které nastoluje strategie ekonomice, napomáhají cílevědomějším rozpracování konkrétních ekonomických problémů, široce zaměřenému hledání nových prostředků vedení války atd.

Sovětská vojenská strategie při plnění teoretických a praktických úkolů v zájmu ochrany socialistického státu a států socialistického společenství zcela **vychází ze zásad sovětské vojenské doktríny**. Teorie strategie soustřeďuje úsilí při svých zkoumáních na rozpracování hlavních zásad, které nastoluje vojenská doktrína.

Úloha teorie strategie se však neomezuje jen na zabezpečení potřeb vojenské doktríny a dalším rozvíjením toho, co je její vlastností. Teorie sovětské vojenské strategie se podílí na formování zásad vojenské doktríny a dává odpověď na tyto otázky: jaký charakter může mít válka vnučená našemu státu, jaké mohou být stanoveny strategické cíle v této válce a jaké úkoly budou plnit ozbrojené síly. Teorie vojenské strategie dává rovněž návrhy na to, jakým směrem má pokračovat výstavba ozbrojených sil, jakými způsoby je neúčelnější vést válečnou činnost, jak připravovat hospodářství na válku atd.

Rozpracovaná východiska, závěry a návrhy, které jsou v plném souladu s politickými názory a odpovídají reálným možnostem státu, stávají se součástí vojenské doktríny. V tom se nejvíce projevuje vědecký vliv teorie strategie na vojenskou doktrínu, zejména na její vojensko-technickou stránku.

Teorie sovětské vojenské strategie je v těsné vzájemné spojitosti s **teorií operačního umění a taktiky**. S jejími zásadami, závěry a návrhy plně počítají. Vojenská strategie při rozpracování teoretických zásad vychází z možností operačního umění a taktiky a využívá jejich vědeckých závěrů a návrhů.

Teorie sovětské vojenské strategie pracuje jednak se společnými kategoriemi vojenské vědy, jednak s kategoriemi jen jí vlastními. Ty vyjadřují nejobecnější pojmy, které odrážejí nejpodstatnější stránky, prvky a rysy války v celku a válečné činnosti strategického rozsahu.

Kategorie sovětské vojenské strategie se historicky rozvíjejí, jsou pružné a nestálé pojmy. Část z nich, v důsledku získaných znalostí, změn prostředků a způsobů přípravy a vedení války a rovněž působením jiných faktorů, naplňuje se novým obsahem. Vznikají kategorie, které odpovídají nové materiálně technické základně vedení války, takové jako např. „jaderná válka“, „strategické jaderné síly“ atd. Kategorie, které jsou vlastní jen válkám minulosti a neodrážejí objektivní procesy stránky a rysy soudobé války, ztrácejí patřičnou úlohu ve strategii a přecházejí do systému pojmů vojenské historie. Mezi ně patří např. takový pojem jako „generální sražení“ a další.

Hlavními kategoriemi teorie sovětské vojenské strategie, jakož i vojenské vědy v celku jsou válka a ozbrojené síly. Mezi nejčastěji používané kategorie patří rovněž charakter války, ozbrojený zápas, druh ozbrojených sil, strategický cíl, strategický úkol, formy a způsoby strategické činnosti, válčiště, strategické rozvíjení, mobilizace ozbrojených sil, strategická operace, první úder strategických jaderných sil atd.

Každá kategorie je soudobá, nejobecnější vědecká představa o zobrazovaném předmětu, jevu a procesu v celku nebo o jejich jednotlivých částech, stránkách a příznacích. Skládá se z definice a nejdůležitějších zásad, které zjišťují obsah zobrazovaného.

Sovětská vojenská strategie při rozpracování teoretických zásad a v praktické činnosti řídí se určitými **principy**, které tvoří vědecky zdůvodněné zásady pravidel

la a návrhy. Ty vznikly nebo vznikají na základě jak poznanků objektivních zákonů války, tak i získaných zkušeností.

Formování principů sovětské vojenské strategie probíhá na základě obecných zákonů války, které nejpřesněji zjišťují a zdůvodňují klasikové marxismu-leninismu. Zákon vzájemné spojitosti války a politiky např. ukazuje sociálně politickou podstatu války, podřízenost strategie politice a další podstatné spojitosti. Zákon závislosti průběhu a výsledku války na poměru ekonomických sil bojujících stran ovlivňuje politické a strategické cíle války, rozvoj zbraní, způsoby a formy válečné činnosti.

V. I. Lenin zformoval zákon závislosti vítězství ve válce na morálním stavu mas,

kteří na bojišti prolévají svou krev. Tento zákon se projevuje v celém systému praktických opatření velitelství, politických orgánů a štábů všech stupňů, které zabezpečují ideové zocelení vojáků ozbrojených sil, formování marxisticko-leninského světového názoru, vysokých morálních politických, psychologických a bojových kvalit. Zjištění a poznání zákona závislosti průběhu a výsledku války a válečné činnosti strategického rozsahu na poměru válečných sil a možností bojujících stran má praktický význam pro nutnost vytvořit převahu nad nepřítelem na hlavních směrech v rozhodujících obdobích války a operací. Přitom má důležitý význam i úroveň rozvoje vojenského umění.

S využitím těchto obecných zákonů rozebereme obsah nejdůležitějších principů sovětské vojenské strategie.

Nejdůležitějším principem, který vyplývá z podřízenosti strategie politice, je **nutnost souladu strategických úkolů ozbrojených sil s politickými cíli války v celku.**

Opíráme-li se o zákony závislosti charakteru války, způsobů a forem vedení válečné činnosti na používaných zbraních a vojenské technice a závislosti vojenské síly na sociálně politických silách a možnostech státu, můžeme stanovit, že **k dosažení vítězství ve válce jsou stejně potřebné všechny soudobé prostředky jejího vedení, ale rovněž uvědomění, morálně a fyzicky zocelení lidí s vysokou odbornou přípravou.**

Tento princip je základní ve výstavbě a přípravě sovětských ozbrojených sil i při rozpracovávání způsobů zničení agresora.

Rozhodujícími prostředky vedení jaderné války jsou raketové jaderné zbraně. Současně s nimi však najdou široké uplatnění v budoucí válce také klasické zbraně.

Vycházíme-li z velkého prostorového rozmachu možné války a různorodosti úkolů, které budou mít armády na různých válčících, můžeme předpokládat, že **vítězství ve válce může být dosaženo jen společným úsilím všech druhů ozbrojených sil v těsné jejich součinnosti.** Ani jeden druh ozbrojených sil nebo druh vojsk, bez ohledu na to, jak silné by měl zbraně, není schopen samostatně splnit celý rozsah úkolů. Tato zásada má důležitý význam pro stanovení směru výstavby ozbrojených sil, úloh a místa každého jeho druhu při plnění úkolů války.

Vzhledem k tomu, že pravděpodobný nepřítel má v bojové pohotovosti silná

uskupení všech druhů ozbrojených sil, může s překvapením napadnout státy socialistického společenství. Ve spojitosti s tím teorie sovětské vojenské strategie věnuje zvláštní pozornost rozpracování problémů udržování ozbrojených sil ve stálé bojové pohotovosti k odrazení napadení agresora a k jeho rozhodnému zničení. Válku může nepřítel rozpoutat různými způsoby. Ve všech případech bojová pohotovost ozbrojených sil musí zabezpečovat včasné a organizované zahájení jejich válečné činnosti. Přitom je nepřipustné i nejmenší opoždění při použití jaderných zbraní. K tomu je nutná včasná, všestranná a dokonalá příprava příslušných sil a prostředků.

Teorie vojenství řady států vychází z toho, že hlavním způsobem vedení válečné činnosti s použitím jaderných zbraní je současně ničení uskupení ozbrojených sil a nejdůležitějších vojenských objektů nepřítele jadernými údery s následným využitím výsledků těchto úderů k dokončení zničení agresora.

Při plnění úkolů ničení nepřítele nabývá na důležitém významu v soudobých podmínkách zničení jeho jaderných prostředků, zvláště strategických. Na tom bude bezprostředně záviset úspěch zničení nepřítele v celku.

Hlavním způsobem vedení válečné činnosti s použitím klasických prostředků ničení (jak to potvrzují zkušenosti z druhé světové války) bylo postupné ničení uskupení ozbrojených sil nepřítele na zemi, ve vzduchu i na moři a obsazení jeho území. Je přirozené, že značné změny v klasické výzbroji, kterou jsou vybaveny soudobé armády, projeví se v konkrétních formách a způsobech vedení bojové činnosti druhů ozbrojených sil.

Nejdůležitějším principem vedení války je aktivní, útočný charakter strategické činnosti. Sovětskému svazu, jakož i dalším státům socialistického společenství, jsou cizí uchvatitelské cíle. To však vůbec neznamená, že sovětské ozbrojené síly budou vést jen obrannou činnost. V případě, že se agresor pokusí napadnout Sovětský svaz a státy socialistického společenství, ozbrojené síly mohou přejít k rozhodné činnosti do úplného zničení nepřítele s využitím veškeré vojenské síly. Jen aktivní a rozhodnou činností s použitím všech sil a prostředků je možné dosáhnout úplného vítězství nad agresorem. Jedním z hlavních principů strategie v minulých válkách byla správná volba směru hlavního úderu a rozhodné soustředění sil a prostředků na zvoleném směru. V průběhu Velké vlastenecké války vedla sovětská vojska hlavní úder na těch směrech, na kterých bylo nutné dosáhnout největších vojenskopolitických a strategických výsledků.

V soudobých podmínkách nabývá na zvláštním významu správné určení hlavních válčičů, volba směrů, rájů a objektů, kde musí být soustředěno hlavní úsilí ozbrojených sil.

K nejdůležitějším principům sovětské vojenské strategie patří **dosažení překvapení při odrazení napadení a zničení agresora.** Tento princip umožňuje překvapit nepřítele, vyvolat paniku v jeho řadách, omezit vůli k odporu nebo vázat jeho činnost a dezorganizovat velení. Dosažení překvapení je důkazem vysokého vojvodcovského mistrovství a úrovně rozvoje vojenského umění.

Princip překvapení široce využívalo sovětské vrchní velení v letech Velké vlastenecké války. Dovedného utajení vlastních opatření nebo oklamání nepřítele o rozsahu a době zahájení strategických operací, směrů hlavních úderů a způsobů činnosti dosahovalo systémem opatření jak velitelství a štábů všech stupňů, tak i vojsk. K těmto opatřením patří především: přísné utajení zámýslů a plánů operací omezením okruhu osob, které se podílejí na jejich rozpracování; zákaz jakéhokoliiv zpracování opisů plánů operací; dezinformace nepřítele; klamné soustřeďování vojsk atd.

Strategická činnost v soudobé jaderné válce může být vysoce dynamická a doprovázená hromadnými ztrátami. Mimořádně náhlé a neočekávané změny v situaci budou mít za následek nutnost plnit nové strategické úkoly. K doplnění ztrát a plnění nových úkolů budou zapotřebí další síly a prostředky a nová uskupení vojsk. Jejich vytvoření bude možné jen za předpokladu dostatečného množství zá-

loh. Proto jedním z principů sovětské vojenské strategie je včasné vytvoření strategických záloh, zásob zbraní a dalších materiálních prostředků a jejich udržování na odpovídající úrovni.

Zkušenosti z minulé války neztratily na svém významu ani v soudobých podmínkách. Ve světové jaderné válce jsou však možné nové způsoby vytváření uskupení vojsk a sil a využívání strategických záloh. Po neomezeném použití jaderných zbraní na obou stranách budou mít uskupení ozbrojených sil na válčičích velké ztráty. Značné ztráty mohou mít také zálohy.

Propočty dokazují, že obnovení uskupení vojsk v podmínkách jaderné války bude nepravděpodobnější z počtu bojeschopných svazků nebo vojsk s obnovenou bojeschopností, po přeskupení vojsk a sil ze směrů, na kterých není nutné pokračovat v aktivní válečné činnosti a nakonec z počtu strategických záloh hlavního velení.

Důležitou podmínkou úspěšného vedení nepřetržitě válečné činnosti je včasný a dovedný strategický manévry vojsky (silami). Je veden s cílem vytvořit uskupení ozbrojených sil na válčičích a strategických směrech, určených ke zničení nepřítele. Manévry jadernými údery umožňuje jejich soustředění nebo rozptýlení na nejdůležitější vojenské objekty nepřítele a uskupení jeho ozbrojených sil.

Výjimečně velký rozmach měl manévry vojsky v letech Velké vlastenecké války.

Význam manévru vojsky (silami) v soudobé válce nadále vzrůstá. V podmínkách rychle se měnící situace bude nutné zasazovat do sražení svazky a svazy, které byly přesunuty z hloubky nebo přeskupeny z jiných směrů a válčičů. Manévry musí být uskutečněny ve vysokém tempu a s cílem předejít nepřítele.

Zásadně novým druhem strategického manévru je manévry jadernými údery. Může být připraven v mimořádně krátké době, s překvapením, bez přemístění vojsk a sil a zabezpečovat tak plnění nejdůležitějších strategických úkolů.

Nutným předpokladem a potřebnou podmínkou dosažení vítězství je **všestranné zabezpečení strategické činnosti ozbrojených sil jak při jejich přípravě v míru, tak i ve válce.** Opatření všestranného zabezpečení strategické činnosti jsou mnohostranná a zahrnují mnoho oblastí činnosti vojenských a civilních resortů. Patří k nim průzkum, příprava území státu z vojenského hlediska, materiální, technické a zdravotnické zabezpečení ozbrojených sil, ochrana proti zbraním hromadného ničení atd.

Teorie sovětské vojenské strategie kladě důraz na to, že **úspěch ve válce do značné míry závisí na dovedném, pevném a spolehlivém řízení ozbrojených sil.** Základem strategického řízení je hluboké předvídání vývoje událostí, založené na správném chápání úkolů, stanovených politickým orgánem, a všestranném zhodnocení situace; přijetí zdůvodněných rozhodnutí, která odpovídají vzniklým podmínkám; mobilní velení vojskům; organizace a udržení nepřetržité součinnosti. Při řízení ozbrojených sil se maximálně využívá nejnovějších technických výsledků v oblasti výpočetní techniky a elektroniky.

Nejdůležitějším principem sovětské vojenské strategie je všestranné zhodnocení a využívání morálně politického a psycho-

logického faktoru při přípravě a vedení války.

Jaderná válka vyžaduje výjimečně vysokou morálně psychologickou pevnost vojsk, jejich schopnost překonávat nevídané morální a fyzické zatížení. Vydržet takovou námahu mohou jen vojáci, kteří dobře chápou politické cíle a úkoly války, jsou oddáni své vlasti, dobře vycvičení, fyzicky odolní a mají vysoké morální a bojové kvality.

Vyjmenované principy nepatří jen strategii. Většina z nich je využívána také v jiných součástech vojenského umění, tj. v operačním umění a taktice, v závislosti na jejich rozsahu.

Takové jsou nejobecnější výchozí zásady, které jsou charakteristické pro soudobou teorii sovětské vojenské strategie.

Teorie sovětské vojenské strategie se neustále rozvíjí v souvislosti se stálými změnami v sociálně politické, ekonomické a vojenské oblasti. Teorie vojenské strategie plnila a plní celou řadu rozsáhlých úkolů. Mezi nejdůležitější patří:

1. Určení charakteru války současné epochy.

Tento úkol patří k základním zkoumáním vojenské vědy, protože jeho řešení umožňuje cílevědomě plnit celou řadu praktických úkolů strategie, výstavby ozbrojených sil a přípravy ekonomiky k obraně státu.

Určení charakteru možné války je velmi složité, protože bude vedena zásadně novými prostředky ozbrojeného zápasu a kvalitativně novými uskupeními ozbrojených sil, která využívají k vyzbrojení ohromné ekonomické síly protistojících koalic. Většina představ o možné válce má převážně pravděpodobný charakter a na tom, na kolik se přibližují reálné skutečnosti, závisí účinnost využití zdrojů, které vyčleňuje stát pro potřeby obrany. Proto ve vědecky zdůvodněném předvídání charakteru soudobé války nabývá na zvlášť důležitém významu všestranná analýza početných sociálně politických, ekonomických, vojenskotechnických, vojenskozeměpisných a dalších faktorů.

Hlavním zdrojem válečného nebezpečí v soudobých podmínkách je imperialismus, který připravuje nejstrašnější zločin proti lidstvu — světovou jadernou válku. Je to válka koalic dvou protikladných světových sociálních systémů, bude mít globální prostorový rozmach a může se jí zúčastnit nebo do určité míry do ní zasáhnout většina států světa.

Charakter války dále do značné míry závisí na ekonomických faktorech. Národní hospodářství dodává zbraně, bojovou techniku a všechny potřebné materiální prostředky, je zdrojem doplňování ozbrojených sil vojáků; jeho závody v soudobých válkách jsou jedny z nejdůležitějších objektů bojového působení. Ekonomika vysoce rozvinutých států v celku umožňuje včas vytvářet a zásobovat mohutná uskupení ozbrojených sil nejmodernějšími prostředky boje, zabezpečovat vedení dlouhotrvajících válek, spojených s doplňováním velkého množství spotřeby materiálních prostředků a ztrát ozbrojených sil.

Mezi vojenskotechnickými faktory, které ovlivňují strategický charakter války, mají rozhodující místo prostředky vedení války, zvláště raketové jaderné zbraně. V současné době uskutečňuje většina států na Západě rozsáhlá opatření v rámci reorganizace ozbrojených sil a jejich vybavení novými a zdokonalenými druhy zbraní. Ve státech NATO probíhají intenzivní výzkumy ke zjištění možností vytvořit principiálně nové druhy zbraní (jaderných, laserových, infrazvukových atd.).

Prvořadá pozornost se přitom věnuje dalšímu rozvíjení raketových jaderných zbraní vzhledem k tomu, že určují celkový strategický charakter soudobé války. Využívání jaderných zbraní umožňuje současně a v krátké době ničit uskupení ozbrojených sil a hlavní objekty nepřítelů. Mezi uskupeními ozbrojených sil stran se od samého zahájení války rozpoutá ostrý zápas o vybojování a udržení strategické iniciativy. Ozbrojený zápas bude charakteristický velkou různorodostí způsobů a forem a jeho vedení.

Na strategický charakter války má dále vliv vojenskogeografická situace možných nepřátel. To souvisí s tím, že každé válčíště má své zvláštnosti, a to tvar zemského povrchu, vodstvo, rostlinný porost, podnebí, rozmístění ekonomiky a obyvatelstva. Tyto zvláštnosti musíme brát v úvahu při řešení konkrétních otázek organizace, vybavení a přípravy ozbrojených sil.

Představy o charakteru válek současné epochy jsou značně dynamické; mění se jak vlivem probíhajících změn v rozestavení vojenskopolitických sil ve světě, tak ve spojitosti se vznikem nových prostředků ozbrojeného zápasu. Proto první a nejdůležitější úkol teorie sovětské vojenské strategie tkví v tom, aby včas zjistila tyto změny a **vypracovala příslušné návrhy na praktickou přípravu státu a ozbrojených sil k odrazení agrese.**

2. Další zdokonalování dosavadních a vypracování nových způsobů vedení ozbrojeného zápasu.

Hlavním faktorem, který určuje způsob válčecí činnosti, je materiální faktor, tzn. síly a prostředky vedení ozbrojeného zápasu. Rozvoj způsobů válčecí činnosti rozhodným způsobem ovlivňuje také politika — konkrétně ty politické cíle, které určuje ve válce stát. Způsoby válčecí činnosti závisí i na metodách rozpoutání a na rozsahu války.

V soudobých podmínkách mohou mezi hlavní způsoby vedení válčecí činnosti patřit:

- současné působení proti uskupením ozbrojených sil a na důležité vojenské sférách, v závislosti na použití prostředků rozmístění, a to vedením hromadných, skupinových i jednotlivých jaderných úderů v kombinaci s rozhodným útokem uskupení vojsk na válčíšti;

- postupné zničení uskupení ozbrojených sil nepřítel.

Takové určení způsobů řešení strategických úkolů vyplývá hlavně z charakteru používaných prostředků ozbrojeného zápasu. Ve skutečnosti jsou však způsoby vedení konkrétních strategických operací, jako souhrn způsobů bojové činnosti, forem a metod využívání sil a prostředků, velmi různorodé. Teorie vojenské strategie je předurčena všestranně rozpracovávat všechny možné způsoby vedení válčecí činnosti ve strategických operacích ve všech sférách, závislosti na použití prostředků ozbrojeného zápasu a na konkrétních podmínkách operačně strategické situace, která může vzniknout při zahájení i v průběhu války, rozpoutané imperialisty a jejich pomáhači.

3. Všestranné zdokonalování a rozpracování nových forem strategické činnosti ozbrojených sil v soudobé válce. Tím většinou chápeme způsob organizace a vedení válčecí činnosti mohutnými uskupeními k dosažení strategických cílů.

Formy strategické činnosti se neustále rozvíjejí. Hlavní formou strategické činnosti sovětských ozbrojených sil v průběhu Velké vlastenecké války byl strategický útok a obranná operace. Byly vedeny zpravidla silami několika frontů (skupinami frontů) za účasti svazků dálkového letectva a vojsk PVO státu. Byly to společné operace svazů a svazků několika druhů ozbrojených sil. Byly používány i takové formy, jako vzdušné operace ke zničení silných leteckých uskupení, ekonomických a politických center a ke zmaření nepřátelských příprav. Vznikla i taková důležitá forma strategické činnosti, jako odrazení hromadných náletů nepřátelského letectva vojsky PVO státu.

V poválečném období došlo k zásadním kvalitativním změnám v oblasti prostředků ozbrojeného zápasu. I když ozbrojený zápas i nadále bude systémem současných a postupných strategických operací na zemi, ve vzduchu a na moři, budou to však kvalitativně nové operace.

Charakteristickou zvláštností těchto forem strategické činnosti je to, že se jich zúčastní svazky všech druhů ozbrojených sil. Jejich organismus a vedení se bude lišit velkou složitostí. Proto aktuálním problémem teorie sovětské vojenské strategie v současné etapě je zdokonalování nejučinnějších způsobů přípravy a vedení válčecí činnosti v různých formách strategické činnosti, způsobů jejich sladení mezi sebou na základě jednotného strategického zámyslu.

Pro soudobou válku je nejvíce charakteristické vedení strategických operací a činnosti společným úsilím uskupení různých druhů ozbrojených sil, protože dosáhnout cílů války nebo strategických operací je možné jen za předpokladu dokonalého sladení bojové činnosti co do cílů, místa, času, úkolů a způsobů splnění. Proto dnes známá zásada o tom, že vítězství ve válce může být dosaženo jen společným sladěním úsilím všech druhů ozbrojených sil v těsné jejich součinnosti, je nejdůležitějším principem vojenského umění. Úznaním tohoto principu má neobvykle důležitý význam pro stanovení nejučinnějších směrů výstavby ozbrojených sil, úloh a místa jejich druhů při plnění strategických úkolů, pro určení poměru mezi druhy ozbrojených sil a druhy vojsk v míru a ve válce. Další práce, spojená s problematikou vojenské výstavby, musí plně zabezpečit po-

žadavky vedení společné činnosti uskupení druhů ozbrojených sil, požadavky na jejich nepřetržitou a těsnou součinnost.

Činnost uskupení, která se skládají z různých svazků druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, probíhá ve strategických operacích podle jednotného zámýslu a plánu a za jednotného strategického řízení. To znamená, že teorie sovětské vojenské strategie zkoumá otázky využití všech sil a prostředků státu ve válce, určení cílů strategické činnosti, rozdělení sil a prostředků na válčiči a rozpracování způsobů plnění úkolů spojenými uskupeními ozbrojených sil.

Protože jak válka v celku, tak i válečná činnost strategického rozsahu jsou vedeny společným úsilím různých druhů ozbrojených sil, teorie strategie, která zpracovává návrhy a principy na přípravu vedení strategické činnosti, je společná a jednotná pro všechny druhy ozbrojených sil. Touto principiální zásadou je určeno zaměření operační přípravy vojenských kádřů na operačně strategickém stupni.

Jedním z důležitých úkolů teorie sovětské vojenské strategie je další **zdokonalování základů plánování strategické činnosti ozbrojených sil**. Při plnění tohoto úkolu počítá teorie strategie se značně vzrůstající úlohou plánování, jehož základem je dlouhodobé předvídání rozvoje vojenskopolitické a možné strategické situace.

Vojenskopolitické předvídání je vědecky zdůvodněné zhodnocení vojenskopolitické situace určitého období. Může zahrnovat:

- zhodnocení rozestavení sil ve světě na kontinentech a v oblastech,
- určení nejdůležitějších faktorů, které rozhodujícím způsobem ovlivňují změny vojenskopolitických vztahů mezi bloky (skupinami) států, jednotlivými státy a jejich sociálními silami,
- pravděpodobné zhodnocení vývoje vojenskopolitické situace podle světových sociálních systémů a oblastí, možná ohniska napětí, krizové (konfliktní) situace a pravděpodobnost jejich přerůstání ve válku.

Hlavním obsahem vojenskostrategického předvídání je zhodnocení podmínek vzniku, druhů a charakteru soudobých válek, způsobů a prostředků jejich vedení.

Vypracování takových předvídání je výjimečně složitým úkolem, protože v oblasti mezinárodních a vojenskopolitických vztahů je velké množství neurčitostí, kde nutnost i náhoda se navzájem prolínají. Proto za základ předvídání slouží přístup, zabývající se pravděpodobností jevu. Příprava předvídání se dělá z třídních hledisek.

4. Zdokonalování velení ozbrojených si-

lám. Je to jen jeden ze zásadních problémů, na jehož úspěšném řešení do značné míry závisí stav bojové pohotovosti ozbrojených sil v míru a úspěšné vedení válečné činnosti v průběhu odražení agrese. Změny, ke kterým dochází v prostředcích ozbrojeného zápasu a v samotném charakteru války, kromě toho i kvalitativní změny prostředků velení, zásadně ovlivňují jak jeho obsah, tak i metody.

Začátek války obsahuje některé neurčitosti. Proto při řešení otázek velení musíme vycházet z potřeby řízení ozbrojených sil v nejsložitějších podmínkách soudobé války.

V jaderné válce mohou být orgány, místa velení a spojovací prostředky jedněmi z nejdůležitějších objektů ničení. Ke zvýšení jejich odolnosti je musíme nejen rozptylovat, maskovat a rozmísťovat v trvalých objektech, ale přijímat i rozhodná opatření k ochraně proti činnosti radioelektronických prostředků nepřítelů. Značné zvětšení rozmachu ozbrojeného zápasu vyžaduje zabezpečit včasné, pevné a nepřetržité velení v bojové činnosti současně v různých sférách a na rozsáhlých prostorech. Avšak globálnost válečné činnosti nesmí zdržovat průběh operační informace. V opačném případě přijímaná rozhodnutí a vydávaná nařízení vojskům budou zaostávat za změnami situace.

Stále větší vliv na velení má faktor času. Současné prostředky napadení, zvláště raketové jaderné, působí velmi rychle. Např. doba letu mezikontinentálních raket nepříteli trvá 25–30 minut. Rozhodnutí k vedení odvetného úderu musí být přijato doslova za pár minut po zjištění odpálení jeho balistických raket. Proto musíme udržovat celý systém velení v neustálé vysoké bojové pohotovosti.

Použití nových forem strategické činnosti do značné míry zvětšuje rozsah strategického řízení, vyžaduje velet současně všem uskupením, která vedou válečnou činnost v rozsáhlých prostorech, ve všech sférách, různými způsoby, vyžaduje změnit systém plánování operací a způsob slaďování činnosti uskupení vojsk a sil.

Válečné střetnutí států, které patří k protikladným společenským systémům, podmiňuje jeho koalici charakter. Na rozdíl od minulé války, ve které protihitlerovská koalice spojovala Sovětský svaz a řadu kapitalistických států, v soudobé válce bude stát proti agresivnímu bloku imperialistických států společenství socialistických států. Tyto koalice, vytvořené již v míru, mají spojené ozbrojené síly, velitelství a štáby. Úkolem vojenské strategie je přesně stanovit funkce každého orgánu v koalici strategického systému velení,

zabezpečit jednotu forem a způsobů řízení spojených ozbrojených sil a vypracovat jednotné principy koordinace jejich činnosti.

V oblasti strategického velení v celku můžeme ukázat následující stálé tendence. Na jedné straně se stává neustále složitějším a na druhé straně, za neustálého zvětšování rozsahu úkolů v oblasti velení, je zapotřebí naléhavě zkracovat čas na jejich splnění. Kromě toho se neustále zvyšují požadavky na odolnost, pevnost, pružnost a utajení velení. Otázky efektivnosti velení nabývají v současném období rozvoje vojenského umění na prvořadém významu.

5. Zvláštní skupinu tvoří úkoly spojené s **koordinací rozvoje, teorie strategie, teorie výstavby ozbrojených sil, teorie válečné ekonomiky a týlu, teorie civilní obrany**. Vedoucí úloha v jejich sladěném rozvoji patří strategii. V oblasti výstavby sovětských ozbrojených sil plní teorie vojenské strategie řadu důležitých funkcí. Při zkoumání možného charakteru soudobé války klade základy k vědeckému stanovení směru rozvoje druhů ozbrojených sil. Teorie vojenské strategie dává návrhy

— jaká musí být organizační struktura ozbrojených sil; přitom vychází z dosavadních a perspektivních prostředků ozbrojeného zápasu, úkolů, které vzniknou v průběhu války, a způsobů jejich plnění;

— z jakých druhů vojsk musí být složeny ozbrojené síly, jaký je jejich poměr;

— jaký je nejúčelnější systém doplňování a mobilizace ozbrojených sil.

Existence mohutných jaderných sil a uskupení s klasickými zbraněmi u pravděpodobného nepřítele, neurčitost způsobů rozpoutání války agresorem a vzrůstající možnost dosažení rozhodných strategických cílů při zahájení války — to vše předurčuje nutnost komplexního a harmonického rozvoje všech druhů ozbrojených sil, zařazení do jejich složení podle svého určení různých druhů vojsk, vybavených nejrozličnějšími zbraněmi a vojenskou technikou, konečně jejich racionální a sladěné použití v zájmu dosažení úplného vítězství.

Teorie sovětské vojenské strategie na základě zhodnocení nebezpečí rozpoutání války agresorem zpracovává požadavky na bojovou pohotovost ozbrojených sil.

Teorie sovětské vojenské strategie zpracovává návrhy a tak se zúčastňuje řešení problému sladěného rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu a různých druhů vo-

jenské techniky. Přitom důležitým úkolem teorie strategie (jakož i jiných částí vojenského umění v této oblasti) je vyloučit rozpracování značného množství vzorů zbraní, určených k plnění totožných bojových úkolů; zamezit nadbytečným materiálním nákladům státu a odvádění vědeckotechnických kádřů od řešení jiných aktuálních úkolů; zabezpečit maximální unifikaci a standardizaci vojenské techniky.

V zájmu řešení vojenskoekonomických problémů dává teorie sovětské vojenské strategie odpověď na otázky: na jakou vátku musíme připravovat ekonomiku státu, jaký bude charakter a intenzita působení na ekonomické objekty ze strany nepřítele, jaké mohou být požadavky ozbrojených sil na materiální prostředky v průběhu války a jaké budou předpokládané ztráty.

Teoretická zkoumání svědčí o tom, že v soudobých podmínkách je nutné připravovat ekonomiku státu na její činnost v nejtěžší, tzn. v jaderné válce, v dlouhotrvající válce, která vyžaduje nesmírné vypětí všech materiálních možností státu a duševních sil lidu. Spotřeba materiálních prostředků v takové válce, ve srovnání s minulými válkami, se v takové válce značně zvýší co do objemu a zvláště ve finanční hodnotě. Zvýší se také ztráty. Podle propočtů zahraničních specialistů je pravděpodobné, že ztráty zbraní a bojové techniky mohou dosáhnout výše 6–8krát větší než tomu bylo ve druhé světové válce. To vyžaduje velké vypětí ekonomiky státu, aby mohl nahradit ztráty v průběhu války.

Teorie sovětské vojenské strategie vypracovává návrhy na zabezpečení odolnosti ekonomiky, zvláště průmyslových objektů, které vyrábějí vojenskou produkci. Přitom vychází z toho, že soudobé prostředky vedení války mohou ničit tyto objekty, rozmístěné v kterémkoliv prostoru na světě.

Důležitým úkolem je rovněž vypracovat návrhy pro oblast přípravy obyvatelstva státu na válku. Jak vyplývá z historických zkušeností, při rozvíjení ozbrojených sil na základě všeobecné mobilizace je povoláno z národního hospodářství mnoho milionů praceschopného obyvatelstva. Toto se velmi vážně projeví v ekonomice. Aby se nesnížil objem výroby, je nutné mít připraveny pracovní zálohy. Rozhodující význam v soudobých podmínkách má morální politická příprava obyvatelstva. Ještě více narůstají požadavky na vojenskou přípravu obyvatelstva, zvláště na plnění úkolů civilní obrany.